

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

**з теми: «ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ»**

Виконала:

студентка II курсу, DOb1-M17z групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Куруц Оксана Федорівна

Керівник:

Каньоса Н. Г., кандидат
психологічних наук, доцент

Рецензент:

Лебідь І. Ю., кандидат педагогічних
наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	8
1.1 Сутність пізнавальної активності, її структура, основні форми прояву.	8
1.2 Особливості розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку	17
1.3 Сутність, види, особливості творчих завдань для дітей дошкільного віку	28
1.4 Зміст розвивальної методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами творчих завдань	34
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ДОРΟΣЛИХ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ КАЗКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО	40
2.1 Організація, методика і аналіз результатів констатуючого етапу експерименту	40
2.2 Реалізація розвивальної методики формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань	53
2.3 Аналіз результатів проведеного експериментального дослідження на контрольному етапі.....	73
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	89
Додаток А. Рівні, критерії та показники пізнавальної активності	89
Додаток Б. Система ігор та завдань для розвитку пізнавальних процесів дітей старшого дошкільного віку.....	90
Додаток В. Класифікація завдань для дітей з метою диференціації навчання і підготовки їх до школи (за С.Гавриливою)	97
Додаток Г. Логіко-структурна модель розвивальної методики формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.....	100

ВСТУП

Актуальність теми. Загальна динаміка та інтенсивність суспільних змін в Україні висувають нові вимоги до людини, прояву її активності в усіх сферах життєдіяльності. Базовий компонент дошкільної освіти, програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» та програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» спрямовують на необхідність створення особливого освітнього середовища, яке б сприяло особистісному становленню, творчій самореалізації кожної дитини, формуванню її життєвої компетентності. З переосмисленням пріоритетів, цілей і завдань навчання та виховання дітей дошкільного віку актуальною стає проблема становлення дитячої особистості, виявлення та розвиток її здібностей, набуття досвіду пізнання. У законі України «Про дошкільну освіту» та державному стандарті дошкільної освіти в Україні визнається пріоритетна роль дошкільної освіти у формуванні особистості дитини, розвитку її творчих здібностей, головна мета діяльності дошкільних закладів полягає у створенні умов для розвитку і самореалізації кожної особистості, формуванні покоління, здатного навчатися впродовж життя.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування пізнавальної діяльності дитини дозволяє зазначити, що незалежно від того, як розуміється сутність понять «пізнання», «пізнавальна діяльність», «пізнавальна активність», Л. Артемова, Д. Богоявленська, М. Матюшкін, М. Поддяков, О. Проскура, К. Щербакова, Г. Щукіна підкреслюють їх виняткову важливість у розвитку особистості, хоча залишається значна кількість нерозв'язаних проблем та необхідність визначення нових перспективних засобів, які стимулюватимуть як загальний розвиток особистості, так і її пізнавальну активність [34, с.56].

Сучасні психолого-педагогічні праці у контексті проблеми формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку розкривають сутність

пізнавальної активності (О. Брежнева, Л. Буркова, Д. Годовікова, О. Кононко, С. Ладивір, М. Лісіна, Л. Лохвицька, Г. Люблінська, Б. Мухацька, К. Щербакова та інші), її структуру — типи, види, компоненти, основні форми прояву, критерії, показники та рівні (Л. Буркова, Д. Годовікова, С. Ладивір, М. Лісіна, Г. Люблінська, К. Крутій, М. Матюшкін), індивідуальне зростання пізнавальної активності дітей (О. Белова, В. Кузьменко, С. Ладивір, Г. Ляміна, В. Пінчук, Р. Хаустова), виокремлюють низку засобів (Л. Артемова, О. Брежнева, Л. Буркова, Л. Венгер, З. Друзь).

У працях Д. Богоявленської, Л. Буркової, С. Гавриливої, Н. Дметерко, З. рузь, Г. Сироти, Г. Стадник особливого значення у роботі з дітьми набувають завдання різних типів і видів. Ознайомлення з науковими дослідженнями, присвяченими проблемі застосування творчих завдань у роботі з дітьми дошкільного віку, дало змогу виявити низку суперечностей, які об'єктивно мають місце у педагогічній науці та освітній практиці, обумовлені:

- 1) потребами суспільства у творчих всебічно розвинених громадянах країни та недостатньою забезпеченістю умов для цього;
- 2) проголошенням пріоритетної ролі дошкільної освіти у становленні особистості і відсутністю педагогічних методик, спрямованих на формування активної особистості, здатної самостійно вирішувати різноманітні дитячі проблеми, самореалізовуватись у житті;
- 3) наявністю бажання дітей брати активну участь у житті і відсутність знань, умінь для його реалізації [14, с.114].

Актуальність проблеми формування пізнавальної активності, недостатнє висвітлення в дошкільній педагогіці творчих завдань, потреба практики у дієвих способах підвищення ефективності освітнього процесу з дошкільниками зумовила вибір теми нашого дослідження: **«Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників».**

Об'єкт дослідження. Формування пізнавальної активності старших дошкільників.

Предмет дослідження. Педагогічні умови формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами творчих завдань.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити розвивальну методику формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань.

Завдання дослідження:

- з'ясувати стан досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній науці та практиці;
- з'ясувати сутність, види, особливості творчих завдань та їх місце у процесі формування пізнавальної активності старших дошкільників;
- обґрунтувати логіко-структурну модель розвивальної методики формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань та експериментально її перевірити.

Відповідно до визначених завдань було застосовано такі **методи дослідження:**

- *теоретичні:* аналіз філософських, психологічних та педагогічних джерел, навчально-методичних посібників, педагогічної документації закладів дошкільної освіти з метою визначення сутності, структури, особливостей формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку та стану роботи у сучасних закладах дошкільної освіти з цієї проблеми;
- *емпіричні:* педагогічний експеримент для перевірки висунутої гіпотези; діагностичні методи (анкетування, бесіда) з метою вивчення рівня та чинників пізнавальної активності старших дошкільників, стану роботи з досліджуваної проблеми у закладах дошкільної освіти; обсерваційні методи (пряме та опосередковане спостереження), вивчення продуктів діяльності для виявлення ефективності розробленої розвивальної методики формування пізнавальної активності старших дошкільників засобами творчих завдань;

- *статистичні*: методи математичної обробки експериментальних даних (аналітичні розрахунки в межах методу експертної оцінки при визначенні ефективності розробленої розвивальної методики).

Наукова новизна дослідження. Вперше науково обґрунтовано розвивальну методику формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань. Уточнено зміст творчих завдань як педагогічного засобу; критерії, показники, види, рівні та чинники пізнавальної активності старших дошкільників.

Практичне значення одержаних результатів. У ході дослідно-експериментальної роботи розроблено та апробовано розвивальну методику формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань, яка може бути застосована в закладах дошкільної освіти та під час проходження студентської педагогічної практики в ЗДО; Практичне застосування одержаних результатів здійснено у Ганьковицькому ЗДО, Відділу освіти Свалявської райдержадміністрації Закарпатської області.

Апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалась через публікацію матеріалів дипломної роботи. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідались у виступах на восьми науково-практичних конференціях різного рівня: II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (22-23 жовтня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський), Інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (25 жовтня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський), Міжвузівській науково-практичній конференції «Особливості використання навчально-виховних технологій в освітньому процесі» (4 квітня 2018 р., м. Хмельницький), I Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (у рамках I регіонального музичного конкурсу «MusikUniFest») (23-24 березня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський), звітній студентській конференції 2017-2018 н.р. (7-8 березня 2018р., м. Кам'янець-Подільський), II Всеукраїнській науково-

практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (28 березня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський), Третій науково-практичній Інтернет-конференції молодих науковців та студентів «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (29 – 30 листопада 2017 року, м. Івано-Франківськ), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною» (19 – 20 жовтня 2017 р., м. Кам'янець-Подільський) та науково-практичному семінарі «Перспективи розвитку дошкільної та початкової освіти» (23 лютого 2018 р., Кам'янець-Подільський).

Структура роботи: дипломна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, семи параграфів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Результати здійсненого дослідження дали можливість зробити висновки. Аналіз філософських (Арістотель, Ф. Бекон, І. Кант), психологічних (І. Бех, Д. Богоявленська, М. Лісіна, Л. Проколієнко, О. Проскура) та педагогічних (Ш. Амонашвілі, Л. Артемова, С. Ладивір, Т. Поніманська, К. Щербакова) аспектів досліджуваної проблеми дозволив встановити, що пізнавальна активність – це риса особистості, яка виявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, що передбачає стан готовності, прагнення до самостійної діяльності.

Виявлено, що у психолого-педагогічних дослідженнях розкривається низка особливостей становлення пізнавальної активності, з урахуванням яких уточнено особливості пізнавальної активності дітей дошкільного віку:

- пізнавальна активність проявляється з народження та інтенсивно розвивається упродовж усього дошкільного віку, забезпечуючи набуття дитиною різноманітного досвіду пізнання оточуючого;
- пізнавальна активність дитини дошкільного віку яскраво виявляється у постійних запитаннях, розмірковуванні, порівнюванні, експериментуванні, постановці та вирішенні різноманітних дитячих проблем, спрямованих на більш глибоке пізнання дитиною оточуючих предметів та явищ;
- у процесі формування у дитини пізнавального ставлення до оточуючого простежується єдність інтелектуального та емоційного ставлення до предметів та явищ дійсності;
- набуті у процесі життя дитини знання та практичний досвід дають змогу усвідомити власні можливості, а це, у свою чергу, породжує нові бажання, спонукає до ініціативних, а потім і творчих дій;
- усі вказані особливості пізнавальної активності у дошкільному віці перебувають на рівні становлення і в подальшому стають міцним підґрунтям для розвитку пізнання у процесі майбутньої життєдіяльності.

У процесі аналізу наукової літератури визначено критерії пізнавальної активності дітей дошкільного віку: пізнавальна орієнтація, ініціатива, інтерес, самостійність та оригінальність.

Виходячи з визначених особливостей, критеріїв пізнавальної активності дітей дошкільного віку можемо визначити її як таку, що формується і розвивається на базі пізнавальної потреби у різних видах діяльності, забезпечує формування цілісного уявлення про оточуючий світ і характеризується наявною пізнавальною орієнтацією, ініціативою, інтересом, самостійністю та оригінальністю.

З'ясовано, що при розкритті процесу формування пізнавальної активності вчені (Л. Артемова, Г. Бурма, В. Євдокимов, В. Лозова) виділяють спектр засобів, серед яких виокремлюються творчі завдання (Г.Балл, С. Гончаренко, І. Калошина, І. Лернер, О. Матюшкін, І. Радченко, Г. Сирота, Ю.Щербань та інші) як прикладний засіб [65, с.46]. Проте спостерігається недостатня розробленість проблеми творчих завдань як засобу становлення пізнавальної активності дітей дошкільного віку. Потребує уточнення визначення сутності пізнавальної активності стосовно дітей дошкільного віку, виділення особливостей становлення цієї риси особистості в дошкільному віці, а також з'ясування можливостей творчих завдань у процесі формування пізнавальної активності дошкільників.

1. Установлено, що творчі завдання – це завдання, що передбачають наявність суперечностей та утруднень, які в свою чергу посилюють пізнавальні інтереси, викликають дослідницькі пізнавальні дії, самостійний варіативний пошук способів досягнення результату, стимулюють відкриття нового, поживляючи пізнавальні процеси, посилюючи пізнавальні інтереси, пізнавальну активність.

З'ясовано, що формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку при вирішенні творчих завдань – це процес і результат педагогічних та стихійних впливів на особистість, що сприяють організації

активного діяння, переживання, досягнення, творчого відкриття нового, самовираження.

З урахуванням теоретичних даних було сконструйовано логіко-структурну модель розвивальної методики формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань. Складові зазначеної моделі (педагогічне середовище формування пізнавальної активності; мета, хід та результат формування пізнавальної активності; діяльність дітей; діяльність дорослих; організація пізнання; засоби пізнання, серед яких основного значення набувають творчі завдання; оцінка дорослим рівня пізнавальної активності дітей; здійснення педагогічної рефлексії; створення перспективи та перехід на якісно новий рівень розвитку пізнавальної активності дітей) взаємодіють один з одним і покликані забезпечити якісне зростання рівнів пізнавальної активності старших дошкільників.

2. Встановлено, що у сучасних дошкільних закладах робота з формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на вимогах існуючих програм виховання та навчання дітей дошкільного віку. Результати спостережень, анкетувань працівників закладів дошкільної освіти показують, що у вихователів існує потреба у набутті теоретичних знань і практичних умінь з питань формування пізнавальної активності дошкільників.

На основі розробленої моделі експериментально реалізовано розвивальну методику формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань, яка проходить три умовні етапи взаємодії дитини з дорослим при вирішенні творчих завдань: перший етап – вирішення творчих завдань в умовах індивідуальної взаємодії дорослого і дитини; другий етап – вирішення творчих завдань в умовах колективної взаємодії дитини з дорослим та групою однолітків; третій етап – широке впровадження творчого пошуку і реалізації творчих задумів.

Реалізація розвивальної методики формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами творчих завдань дала позитивні результати. Про це свідчить отримана на контрольному етапі експерименту динаміка рівнів пізнавальної активності дошкільників. Обробка отриманих результатів за допомогою методів математичної статистики дозволяє говорити про їх достовірність.

Розглянуті в науково-дослідницькій роботі положення не вичерпують усіх питань даної проблеми, важливість і актуальність якої визначає необхідність її подальшого дослідження у різних аспектах. Спеціального вивчення, зокрема, потребує визначення перспектив педагогіки творчості дошкільників у різних видах діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш. У «чаші» Дитини сяє зародок зерна Культури. Хмельницький : Подільський культурно-просвітницький Центр ім. М. К. Реріха. Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної педагогіки, 2012. 72 с.
2. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти України // наук. кер. А. М. Богущ. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
4. Бех І. Виховання особистості. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
5. Бех І. Виховання особистості : навч. посіб. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
6. Бех І. Формувати у дитини почуття цінності іншої людини. Педагогіка толерантності. 2001. №2. С. 16-23.
7. Беленька Г. Навчання через казку. Дошкільне виховання. 2004. № 1. С.14-17.
8. Бібік Н. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : монографія. Київ : Ін-т педагогіки АПН України, 1998. 199 с.
9. Богущ А. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Київ: Слово, 2011. 704 с.
10. Богущ А. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку. Одеса : ПІТІ АПН України. 2002. 239 с.
11. Бондар В. Дидактика : ефективні технології навчання студентів. Київ : Вересень, 1996. 129 с.
12. Бондар В. Конкурентоздатність педагога як складова його професійної компетентності. Початкова освіта. 2008. № 7. С. 22–23.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ. Ірпінь : ВТФ Перун, 2004. 1440 с.
14. Беленька Г., Гавриш Н. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник. Харків : Мадрид,

2015. 220 с.
15. Вікторенко І. Формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі організації їх спілкування з батьками : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. / Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2002. 20 с.
  16. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., перероб. та доп. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 398 с.
  17. Волощук І. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. Київ : Педагогічна думка, 1998. 160 с.
  18. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін. Мін. осв. і науки України, Київ : Київ.ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
  19. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
  20. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
  21. Про освіту : Закон України № 2145-VIII. від 05.09 2017 р. Київ, 2017. 153 с.
  22. Игры и игровые упражнения по развитию умственных способностей у детей дошкольного возраста : книга для воспитателя детского сада / Л.А. Венгер. Москва : Просвещение, 1989. 127 с.
  23. Карабаєва І. Лови момент, або формуємо цінності дошкільників у дитячому садку. Спеціалізований журнал Вихователь-методист дошкільного закладу №10, 2017. С. 17-23.
  24. Капустина Н. Психологические аспекты развития познавательного интереса у дошкольников. Детский сад от А до Я. 2009. №1. С.118-126.
  25. Кобаль В. Дидактичні умови розвитку пізнавальних інтересів учнів. Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. Київ. нац. лінгв. ун-т, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ : Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2003. С. 20–24.

26. Коваль Л. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.
27. Кононко О. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти. Дошкільне виховання. 2001. № 12. С. 6-8.
28. Кононко О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
29. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вузів. Київ: Освіта, 1998. 255 с.
30. Крутій К. Л. Предметно-розвивальне середовище як чинник супроводу діяльності дітей. Дошкільна освіта. 2008. № 2 (20). С.9-20.
31. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання. Дошкільне виховання. 2000. № 10. С. 5-7.
32. Кузьмінській А. І. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 335 с.
33. Кулачківська С. С. Я – дошкільник. Вікові та індивідуальні аспекти психічного розвитку. Київ : Нора-прінт, 1996. 75 с.
34. Кучерявий О. Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості (Аспект самоформування вмінь організувати творчість дітей) : навч. посібн. Київ : ІЗМН, 1998. 156 с.
35. Ладивір С.О. Педпроцес потребує радикальних змін. Дошкільне виховання. 2006. №11. С.7-9.
36. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів (Спецкурс з дидактики) : навч. посіб. Харків : Основа при ХДУ, 1990. 89 с.
37. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів: монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2000. 164 с.
38. Люблинская А. А. Система отношений – основа нравственной воспитанности личности. Вопросы психологии. 1983. № 2. С. 74-79.
39. Мартинюк В. Психолого-педагогічні аспекти проблеми стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ. Науковий вісник : Педагогіка та психологія. Чернівці С. 102–109.

40. Новик І. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів учнів // Молодий вчений. 2016. №3. С. 405–408.
41. Оржеховська В.М. Використання ігрових технологій для профілактики і корекції девіантної поведінки школярів // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Київ-Житомир : ЖДУ, 2014. Кн. II. С.202-206
42. Олійник О. М. Сутність педагогічних умов формування емоційної культури старших дошкільників в процесі театралізованих ігор // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 21 (2-2016). С. 218-225.
43. Олійник О. М. Театральна-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу. Кам'янець-Подільський : ПП Волощук В. О., 2017. 163 с.
44. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 432 с.
45. Панченко А., Корендо Р. Використовуємо інтегрований підхід до організації освітнього процесу з дітьми раннього віку. Вихователь-методист дошкільного закладу. №1, 2016. С. 15-17.
46. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. Київ : Пед. думка, 2001. 514 с.
47. Поддьяков Н. Н. Ребенок-дошкольник: проблемы психического развития и саморазвития. Дошкольное воспитание. 1998. № 12. С. 69-74.
48. Поніманська Т. І. Гуманність: ціннісний аспект. Дошкільне виховання. 2002. № 4. С. 3-4.
49. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 456.
50. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
51. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» /

- О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2012. 263с.
52. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : МЦФЕР-Україна, 2014. 452 с.
  53. Прошкуратова Т. Практична підготовка студентів – одне з найголовніших завдань педагогічної освіти. Рідна школа. 2013. № 10. С. 47 – 49.
  54. Пушкарьова Т. Е. Дидактичні умови організації особистісно орієнтованої навчально-пізнавальної діяльності шестирічних учнів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.09. Київ, 2010. 259 с.
  55. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ : Міленіум, 2008. 400 с.
  56. Родари Дж. Грамматика фантазии. Москва : Прогресс. 1978. 206 с.
  57. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посібник для студ. Київ : Либідь, 2001. 287 с.
  58. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Москва : Педагогика, 1989. Т.1. 480 с.
  59. Руденко Ю. Д. Українська козацька педагогіка: відродження, пошуки, перспективи. Рідна школа. 1994. № 5. С. 13-18.
  60. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. 304 с.
  61. Русова С.Ф. Дошкільне виховання. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005011> (дата звернення: 18.03.2018).
  62. Садова І. Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя у педагогічній теорії. Молодь і ринок. 2012. №1 (84). С. 80–84.
  63. Садова Н. Створюємо мультимедійну презентацію: крок за кроком. Вихователь-методист дошкільного закладу. №7. 2013.
  64. Самоукина Н.В. Игры в которые играют URL: <http://dl5014.l0adgid-6sd.site/?page=lending&aid=168&mark=100&menu=1&trans=1&size=no&dt=1&key=%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%83%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%B0+%D0%B8%D0%B3%D1%80%D1%8B+%D0%B2+%D0>

%BA%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%D0%B5+%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%8E%D1%82 182 (дата звернення: 12.04.2018).

65. Сирота Г. В. Воспитание познавательной активности учащихся учебными творческими заданиями : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Минск, 1987. 184 с.
66. Суржанська В. А. Творчі завдання в роботі з дітьми старшого дошкільного віку : навч. посіб. для студентів факультетів дошкільного виховання та вихователів дитячих дошкільних закладів. Київ : Знання, 2003. 34 с.
67. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Харків, 2004. 216 с.
68. Сухомлинський В. О. Сердце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1988. 269 с.
69. Теорія та методика співпраці дитячих навчальних закладів з родинами : навч.-метод. посіб. / уклад. Н. Г. Каньоса. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 116 с.
70. Теорія та технології розвитку дитячої художньої творчості : навчально-методичний посібник / укладач Н. Г. Каньоса. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2015. 188 с.
71. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі / Г. В. Сухорукова, О. О Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур. Київ : Слово, 2010. 376 с.
72. Федорова М. Формування культури поведінки у старших дошкільнят. Дошкільне виховання. 2002. № 12. С. 8 – 9.
73. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : Київ : Академвидав, 2014. 454 с.
74. Фіцула М. М. Педагогіка : Київ : Академвидав, 2009. 560 с.
75. Форостюк Т. Наступність і перспективність у використанні гри як засобу формування інтересу дитини до навчальної діяльності // Гуманітарний вісник. Переяслав-Хмельницький, 2008. С. 251–254.

76. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / Від упорядників, вступні нариси та упорядкув. З. Н. Борисової, В. У. Кузьменко / [за заг. ред. З. Н. Борисової]. Київ : Вища школа, 2004. 511 с.
77. Шевчук А. Творче освоєння дитиною світу культури. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. №12. С. 4-10.
78. Шульга. Л. М. Барвиста радість. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віка на заняттях із малювання. Запоріжжя : ЛТД, 2007. 280 с.
79. Шустваль С. М. Пізнавальний інтерес як мотив навчальної діяльності // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Запоріжжя, 2007. С. 379 – 383.
80. Щербакова К. Й. І росте дитина. Київ : Неопалима купина, 2006. 240 с.